

Sygn. akt II Ca 794/15

POSTANOWIENIE

Dnia 14 grudnia 2015 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA w SO Arkadiusz Lisiecki
Sędziowie:	SSO Jarosław Gołębiowski (spr.) SSO Paweł Lason
Protokolant:	st. sekr. sąd. Anna Owczarska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 14 grudnia 2015 roku

sprawy z wniosku M. W.

z udziałem (...) Spółki Akcyjnej w L.

o ustanowienie służebności przesyłu

na skutek apelacji uczestnika

od postanowienia wstępnego Sądu Rejonowego w Opocznie z dnia 28 września 2015 roku, sygn. akt I Ns 70/15

postanawia: uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Opocznie, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania za instancję odwoławczą.

SSA w SO Arkadiusz Lisiecki

SSO Jarosław Gołębiowski SSO Paweł Lason

Sygn. akt II Ca 794/15

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem wstępnym z dnia 28 września 2015 r. Sąd Rejonowy w Opocznie po rozpoznaniu na rozprawie sprawy z wniosku M. W. z udziałem (...) Spółki Akcyjnej Oddział (...) o ustanowienie służebności przesyłu - w przedmiocie wniosku (...) Spółki Akcyjnej Oddział (...) o zasiedzenie służebności postanowił oddalić wniosek o zasiedzenie służebności.

Podstawę powyższego postanowienia stanowiły następujące ustalenia i zarazem rozważania Sądu Rejonowego:

(...) położone w S. gmina M., powiat (...), województwo (...) oznaczone w ewidencji gruntów nr działek:

- (...) dla której w Sądzie Rejonowym w Opocznie Wydziale Ksiąg Wieczysty jest urządzona Księga Wieczysta Kw (...),
- (...) dla której w Sądzie Rejonowym w Opocznie Wydziale Ksiąg Wieczysty jest urządzona Księga Wieczysta Kw (...),
- (...), i (...) dla której w Sądzie Rejonowym w Opocznie Wydziale Ksiąg Wieczysty jest urządzona Księga Wieczysta Kw (...)

stanowią własność M. W. na podstawie umowy darowizny zawartej w formie aktu notarialnego z dnia 25 kwietnia 2006 r. Repertorium A Nr (...).

Na tych działkach usytuowane są słupy elektroenergetyczne oraz napowietrzne linie energetyczne.

Poprzednio działki te stanowiły własność rodziców M. J. i S. małżonków W..

Na działce nr (...) znajduje się stacja transformatorowa słupowa o numerze eksploatacyjnym (...) S., linia napowietrzna średniego napięcia 15 kV oraz linia niskiego napięcia 0,4 kV - wybudowane i oddane do użytku 28.02.1967 r., na działce nr (...) znajduje się linia napowietrzna niskiego napięcia 0,4 kV - wybudowana i oddana do użytku 28.02.1967 r., a na działkach nr (...) znajduje się linia niskiego napięcia 0,4 kV - wybudowana i oddana do użytku 28.02.1967 r., a od roku 1982 poprowadzone zostało również odgałęzienie od tej linii do posesji państwa W..

A. W. złożył oświadczenie w którym wyraził zgodę na doprowadzenie linii energetycznej przez jego działki do działki Z. W..

W dniu 5 sierpnia 2005 r. został spisany protokół z negocjacji w związku z budową i przebudową linii elektroenergetycznych średniego i niskiego napięcia w miejscowości S.. W wyniku przeprowadzonych rozmów właściciele i współwłaściciele m.in. J. i S. W. wyrazili zgodę na budowę urządzeń i linii elektroenergetycznych SN i NN.

W 2007 na działkach nr (...) została zmodernizowana linia niskiego napięcia.

Zakład energetyczny nie dokonywał naprawy słupów, które znajdują się na tychże działkach ani nie dokonywał wycinki drzew w rejonach tych słupów.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o wyżej powołane dowody, które nie były sporne między stronami.

Sąd Rejonowy zważył, iż wniosek o zasiedzenie służebności nie zasługuje na uwzględnienie.

Podkreślenia wymaga, że do nabycia służebności gruntowej w drodze zasiedzenia stosuje się odpowiednio przepisy o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie (art. 292 k.c.). Zasiedzenie jest pierwotnym sposobem nabycia własności rzeczy cudzej i polega ono na nabyciu prawa własności przez posiadacza wskutek wykonywania tego prawa w ciągu określonego w ustawie czasu, przy bierności właściciela, który to właściciel mógł dochodzić wydania rzeczy, ale tego nie uczynił. Aby mogło bowiem nastąpić zasiedzenie, spełnione muszą być przesłanki określone w art. 172 k.c.

Odpowiednie stosowanie przepisów o zasiedzeniu własności do zasiedzenia służebności gruntowej oznacza, że posiadania prowadzącego do nabycia służebności gruntowej w drodze zasiedzenia nie należy utożsamiać z posiadaniem prowadzącym do nabycia przez zasiedzenie własności nieruchomości. Termin „odpowiednio” wymaga bowiem niejednokrotnie niezbędnych modyfikacji wynikających z istoty i celu danej konstrukcji prawnej. Należy mieć na uwadze okoliczność, że przy ocenie posiadania prowadzącego do zasiedzenia służebności gruntowej chodzi - zgodnie z art. 352 § 1 k.c. - o faktyczne korzystanie z cudzej nieruchomości w takim zakresie i w taki sposób, w jaki czyniłaby to osoba, której przysługuje służebność. Jest przy tym oczywiste, że musi być ono wykonywane „dla siebie” (por. tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 31 maja 2006 r. sygn. akt. IV CSK 149/05). Z tego wynika, że z posiadaniem takim łączy się zawsze określona władza nad rzeczą, a skoro tak to przedmiotem posiadania mogą być

tylko służebności czynne. Swoistą cechą tego posiadania jest to, że władztwo posiadacza polega na korzystaniu z nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności, a więc może być wykonywane sporadycznie, w razie potrzeby. Nie mniej musi mieć cechy stabilności, a nie przypadkowości. Podobnie zatem jak posiadanie samoistne jest „cieniem” własności, tak posiadanie służebności jest „cieniem” służebności.

Nadto stosownie do treści art. 292 k.c. służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie tylko w wypadku, gdy polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia. Dopuszczalność nabycia w drodze zasiedzenia służebności gruntowej przez przedsiębiorstwo przesyłowe została potwierdzona w licznych orzeczeniach Sądu Najwyższego (por. uchwała z dnia 17.01.2003 r., III CZP 79/02, OSNC z 2003 r., nr 11, poz. 142, wyrok z 31.05.2006 r., IV CSK 149/05, LEX nr 258681, postanowienie z dnia 8.09.2006 r., II CSK 112/06, LEX nr 193240, postanowienie z dnia 4 października 2006 r., II CSK 119/06, LEX nr 196515, uchwała z 7.10.2008 r., III CZP 89/09, LEX nr 458125, postanowienie z 5.06.2009 r., I CSK 495/08, LEX nr 511975).

Nie budzi zatem wątpliwości, że trwałymi i widocznymi urządzeniami w rozumieniu art. 292 k.c. są napowietrzne linie elektroenergetyczne ze słupami posadowionymi na nieruchomościach położonych w S. będących własnością M. W..

Posiadacz służebności włada faktycznie nieruchomością jedynie w zakresie przysługującego mu prawa, z którym wiąże się określone władztwo nad cudzą nieruchomością (art. 352 k.c.). Nie włada zatem nieruchomością jak właściciel, ale korzysta z niej w zakresie prawa służebności, czyli korzysta z nieruchomości np. celem przeprowadzenia kontroli linii energetycznej, jej konserwacji, naprawy czy też wymiany. A wykonując te czynności uważa, że ma prawo w takim zakresie korzystać z cudzej nieruchomości.

Mając na uwadze powyższe Sąd uznał, że w toku postępowania nie zostały udowodnione przesłanki niezbędne w myśl wyżej wymienionych rozważań do zasiedzenia przez uczestnika postępowania służebności.

Bezsporne jest, że część urządzeń służąca do doprowadzania energii elektrycznej tj. słup energetyczny wraz z linią napowietrzną został posadowiony w 1967 roku oraz w 1982 roku została posadowiona dalsza część tychże urządzeń - wykonane odgałęzienie linii niskiego napięcia do posesji państwa W..

W ocenie Sądu uczestnik postępowania nie udowodnił stosownie do art. 6 k.c., że od czasu usytuowania tychże urządzeń wykonywał jakiekolwiek czynności, czyli posiadał części nieruchomości zajęte pod te urządzenia dla siebie np. że były wykonywane ich remonty w okresie 30 lat od ich posadowienia, bieżące przeglądy lub inne czynności związane z ich eksploatacją, które związane by były z korzystaniem zajętych części nieruchomości.

Sąd podkreśla, że przy ocenie posiadania prowadzącego do zasiedzenia służebności gruntowej także przesyłu chodzi o faktyczne korzystanie z gruntu w takim zakresie i w taki sposób, w jaki czyniłaby to osoba, której przysługuje służebność, zaś władanie w zakresie służebności gruntowej kwalifikuje się, zgodnie z art. 336 k.c., jako posiadanie zależne.

W toku postępowania wnioskodawca M. W. podniósł, że nie były dokonywane naprawy tych słupów przez zakład energetyczny ani nawet wycinka drzew w rejonie tych słupów, a uczestnik postępowania temu nie zaprzeczył.

Gdyby nawet przyjąć, że przesłanki zasiedzenia służebności zostały spełnione to termin zasiedzenia, za wyjątkiem linii napowietrznej wybudowanej w 1982 roku, upłynąłby w 1997 roku. Jednakże uczestnik postępowania nie wykazał na czyją rzecz z tą datą ma nastąpić zasiedzenie służebności. Ponadto należy podkreślić, iż gdyby uczestnik postępowania był przekonany, że posiada prawo służebności do nieruchomości na której posadowione były słupy i linie elektroenergetyczne to w 2005 roku jak wydaje się, nie wymagałby zgody właścicieli działek położonych w S. na przebudowę i rozbudowę linii elektroenergetycznych.

Mając na uwadze powyższe, Sąd orzekł jak w sentencji postanowienia.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia wniósł uczestnik postępowania (...) S.A. w L. Oddział (...). Zaskarżył postanowienie wstępne w całości i zarzucił mu:

1. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia, a mianowicie:

- art. 321 §1 k.p.c. w zw. z art. 13 k.p.c. - rozstrzygnięcie w zakresie, w którym żadna ze stron nie składała żądania - poprzez wydanie orzeczenia wstępnego w sprawie wniosku (...) S.A. Oddział (...) o zasiedzenie służebności podczas kiedy Uczestnik nie składał takiego wniosku, a podnosił jedynie zarzut zasiedzenia ;
- art. 233 §1 w zw. z 13 § 2 k.p.c. - poprzez dowolną a nie swobodną ocenę dowodów,

2. obrazę prawa materialnego a mianowicie:

- art. 292 k.c., w zw. z 172 i 305¹ kodeksu cywilnego - poprzez przyjęcie, że Uczestnik postępowania nie realizował posiadania służebności w sposób umożliwiający jej zasiedzenie.

Wskazując na powyższe uczestnik wnosił o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Wniesiona przez uczestnika apelacja skutkuje uchyleniem zaskarżonego postanowienia i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu.

Rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego ma postać postanowienia wstępnego, które w zakresie żądania uczestnika sformułowanego w zarzucie zasiedzenia służebności nie było dopuszczalne.

Problem dopuszczalności w postępowaniu nieprocesowym postanowień wstępnych w przypadkach innych niż wyraźnie przewidziane w tytule II księgi II kodeksu postępowania cywilnego był już przedmiotem orzecznictwa Sądu Najwyższego, który zwrócił uwagę na specyfikę tego postępowania oraz ograniczoną możliwość i dopuszczalność stosowania w nim przepisu art. 318 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Szczególny bowiem charakter postanowień wstępnych, o jakich mowa w art. 567, 618 i 685 k.p.c. różni je od wyroków wstępnych w rozumieniu art. 318 § 1 k.p.c. Rozstrzygają one bowiem samodzielnie zagadnienia sporne, mające dla sprawy głównej znaczenie prejudycjalne, bez odsyłania stron na drogę procesu. W literaturze oraz w judykaturze zarysowała się rozbieżność stanowisk co do tego, czy Sąd może wydać w postępowaniu nieprocesowym postanowienie wstępne również w innych wypadkach (art. 318 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.) poza tymi szczegółowo wymienionymi w tytule II księgi II kodeksu postępowania cywilnego a także w art.11 ust. 2 ust.o wł.lok.

Sąd Najwyższy opowiada się za dopuszczalnością wydania postanowienia wstępnego w postępowaniu nieprocesowym także w innych niż wymienione powyżej sprawach lub w tych sprawach wymienionych, lecz w innej sytuacji, w której zachodzi możliwość i celowość orzeczenia wstępnego „co do samej zasady”(por. np.: uchw. SN a dnia 09.05.1967 r. – III CZP 37/67- OSNCP 1967/11/198, post. SN a dnia 21.10.1999 r. – I CKN 169/98 – OSNC 2000/5/86, wyrok SN z dnia 04.02.1999 r – II CKN 738/98 – OSNC 2000/7-8/146, post. SN z 22.10.2009 r – III CSK 21/09 – OSNC 2010/4/61 czy post. SN z dnia 08.11.2013 r. – I CSK 732/12). Jest to jednak możliwe w warunkach, jakie odpowiadają wyrokowi wstępnemu, tj. jeżeli przedmiotem postępowania jest zasądzenie świadczenia lub ustalenie, a dochodzone świadczenie jest sporne tak co do zasady, jak i co do wysokości.

W sprawie niniejszej nie jest jednak spełniony powyższy warunek wydania postanowienia wstępnego na podstawie art. 318 § 1 k.p.c.

Jako klasyczny przykład dopuszczalności wydania postanowienia wstępnego w postępowaniu nieprocesowym wskazać można sprawę o dział spadku czy zniesienie współwłasności, w której Sąd – rozstrzygając także spór o

własność – uprawniony jest do wydania postanowienia wstępnego w przedmiocie zarzutu zasiedzenia przedmiotu działu, którym to postanowieniem może wniosek o zasiedzenie oddalić (gdy uzna go za niezasadny), albo stwierdzić zasiedzenie bez potrzeby odsyłania stron na drogę odrębnego postępowania o zasiedzenie (gdy wniosek taki uzna za uzasadniony).

Odmienne natomiast sytuacja jest w sprawie niniejszej z wniosku o ustanowienie służebności przesyłu, w której podniesiony przez uczestnika zarzut zasiedzenia przedmiotowych służebności stanowi zagadnienie rzeczywiście kluczowe dla rozstrzygnięcia sprawy ale jest ściśle związane z rozstrzygnięciem w zakresie głównego żądania wniosku i stanowi przesłankę orzeczenia końcowego w zakresie istoty sprawy, którą jest ustanowienie służebności przesyłu na podstawie art. 305¹ i nast. K.c.

W związku z powyższym, uznać należy, że aż do zamknięcia rozprawy przysługuje uczestnikom postępowania uprawnienie do składania stosownych wniosków i zgłaszania dowodów oraz kształtowania postępowania w zakresie ustaleń mających służyć rozstrzygnięciu w sprawie. Stosownie do art. 316 § 1 k.p.c., Sąd wydaje orzeczenie, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy. To właśnie stan rzeczy z chwili zamknięcia rozprawy decyduje o ostatecznej ocenie przedmiotowego żądania wniosku.

Wydanie zatem przez Sąd Rejonowy zaskarżonego postanowienia wstępnego – abstrahując w tym miejscu od jego zasadności merytorycznej – nie powinno mieć miejsca. Już tylko ze względów formalnych wcześniej wskazanych musi ono być skasowane, gdyż w sprawie niniejszej powinno dojść do wydania jedynie postanowienia końcowego.

Sąd II instancji nie jest władny na tym etapie postępowania dokonać oceny materiału dowodowego, która prowadziłaby do wydania orzeczenia końcowego i orzekać co do istoty sprawy, gdyż rozpoznaje sprawę w granicach zaskarżenia apelacją, a ta skarży postanowienie wstępne, które – jak wcześniej wskazano – zapaść nie powinno.

Na obecnym zatem etapie postępowania można jedynie stwierdzić - w oparciu o lekturę materiału aktowego – dowolność i nieprawidłowość oceny dowodów, dokonanej przez Sąd I instancji.

Dotychczas zgromadzony materiał dowodowy nie daje jednoznacznej odpowiedzi, czy przesłanki warunkujące nabycie służebności przez zasiedzenie zostały sformułowane.

Podniesiony w odpowiedzi na wniosek zarzut zasiedzenia został sformułowany ogólnikowo.

Jego autor precyzyjnie nie wskazał z jaką datą i na rzecz którego podmiotu – według jego oceny – miałyby nastąpić.

Kwestia ta wymaga uściślenia. Powinnością Sądu jest wezwanie uczestnika do sprecyzowania żądania poprzez wskazanie daty nabycia służebności oraz podmiotu na rzecz, którego ma to nastąpić.

Z prawidłowych ustaleń Sądu wynika, że linie energetyczne przebiegają nad gruntem stanowiącym działki Nr (...). Na tymże areale są również posadowione słupy. Wiadomo jest, że oddanie do użytku urządzeń przesyłowych nastąpiło dnia 28 lutego 1967 roku. Zbadania zatem wymaga czy a jeśli tak w dobrej, względnie w złej wierze, nastąpiło zasiedzenie służebności. Oceny prawnej roszczenia należy dokonać w oparciu o przepisy art. 292 k.c. w związku z art. 172 k.c. i n., w brzmieniu jaki obowiązywał do końca lat 90-tych. W porządku prawnym brak było wówczas przepisu art. 305¹ k.c. i n. Obecnie istniejąca możliwość zasiedzenia służebności przesyłu była realizowana w ramach żądania zasiedzenia służebności przesyłowej odpowiadającej treści służebności gruntowej. Bogate orzecznictwo Sądu Najwyższego wykształcone na tle art. 292 k.c. jest tego dobitnym dowodem.

Dotychczas przeprowadzone dowody, zwłaszcza ze złożonych przez uczestnika dokumentów w postaci map, zezwoleń i decyzji właściwych organów mogą wskazywać, że warunki wymagane do zasiedzenia zostały spełnione. Teza ta musi być jednak zweryfikowana i oparta na całokształcie materiału dowodowego. Zeznania świadka Z.Nowaka (por. k. 131 i n.) są powierzchowne. W relacjach świadka brak jest informacji dotyczących konserwacji urządzeń przesyłowych i ich rutynowej kontroli oraz oględzin.

Koniecznym jest wyjaśnienie tej okoliczności bądź to w postaci uzupełniających jego zeznań, względnie przy skorzystaniu z innych dowodów zaofiarowanych przez uczestnika.

Z akt sprawy wynika, że poprzednikiem prawnym uczestnika był od 1993 roku Zakład (...) (por. zarz. (...) k.108), a wcześniej Zakłady (...). Nie jest znany status prawny tej jednostki, zwłaszcza na domniemaną datę, w której zasiedzenie służebności byłoby możliwe. Brak jest więc informacji czy podmiot ten miał osobowość prawną czy też był jedynie jednostką reprezentującą S. P..

W tym ostatnim przypadku zasiedzenie mogłoby nastąpić na rzecz S. P..

Podkreślenia wymaga, że o ile wszystkie działki wskazane we wniosku zostały zabudowane słupami energetycznymi już w 1967 roku i od tej daty zaczęła biec linia energetyczna, o tyle – co wynika także z relacji wnioskodawcy z rozprawy apelacyjnej - w 1982 roku na działkach Nr (...) zbudowano odgałęzienie. Powyższe musi prowadzić do wniosku, że w tym ostatnim przypadku bieg terminu posiadania wymagany do zasiedzenia rozpoczął się dopiero w w/w dacie. Końcowa data jako data zasiedzenia byłaby więc zupełnie inna i co zrozumiałe w grę może wchodzić inny podmiot uprawniony do zasiedzenia.

Odrębną kwestią jest ustalenie czy w odniesieniu do spornego areалу była wydana decyzja na podstawie art. 35 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 12 marca 1958 roku o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości (Dz.U. Nr 10, poz. 64 z 1974r. z późn.zm.). Może się okazać, że taka decyzja uregulowała sposób i zakres korzystania z cudzej nieruchomości przez Zakład (...). W tym względzie aktualne są uwagi oraz argumentacja zaprezentowane przez Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 8 kwietnia 2014 roku (por. III CZP 87/13).

Mając zatem na względzie przedstawione ustalenia, rozważania i powoływane w nich przepisy na podstawie art. 386 § 4 k.c. należało orzec jak w postanowieniu.

JG/AOw

SSA w SO Arkadiusz Lisiecki

SSO Jarosław Gołębiowski SSO Paweł Lason